

TOBBIVEL

BUDAPEST
903-1PR2- E11
72

LUCIFERUL

REVISTA LITERARA

BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉG
1903 APR. 3-
ÉRKEZETT.

Yes
550

Apare în 1 și 15 a fiecărei luni.
Prețul unui exemplar 45 bani.
Pentru România . . . 60 bani.

Anul II. _____ Budapesta, 1 Aprilie n. 1903 _____ Nrul 7

O SCRISOARE.

Prietene!

Mă rogî din nou să-ți trimit un articol pentru «Luceafărul». Din dragă inimă ași fi răspuns de mult învitării tale, căci de mult doriām să sprijinesc după slabele mele puteri revista aceasta isvorită dintr'un entusiasm sfânt. Dar până acuma mi-a lipsit timpul necesar. Precum știi prepar o lucrare, care mă ține încătușat toată ziua în bibliotecă și cugetarea întreagă mi-e absorbită de problemele pe cari mi-am pus în gând să le desleg. De aceea nu te mira, că chiar și acum când «Asociațiunea» mi-a făcut deosebita distincție de a mă alege membru corespondent al secțiunii sale literare, «m'am putut răbda să nu-mi dau și eu părerea în chestiunea atât de actuală a unificării limbii literare și a ortografiei românești».

Și-au dat atâția părerea, dragă prietene, chemați și mai ales nechemati, încât am crezut de bine să tac, fiind sigur că așa cum s'a pornit mișcarea, ea nu poate fi rezolvată. La noi din nefericire există părerea absurdă că pentru ca să poți purta un proces trebuie să fi învățat drepturile, pentru ca să prescrii un medicament bolnavului trebuie să fi terminat facultatea de medicină, dar pentru ca să faci politică și filologie e de ajuns să-ți iubești neamul. Sunt convins că dintr'o sută, nouăzeci și nouă au să-ți riză în față, când ai să le spuî că politica e o știință, ca oricare altă știință și că cunoașterea firii unei limbi nu se câștigă decât după multe studii speciale. În astfel de împrejurări discuțiile nu pot fi duse cu obiectivitate, în loc de a se aduce *argumente* pro și contra, se pun față în față *sentimente*, cari în mod fatal fac ca discuția să devină subiectivă.

Imi aduc aminte că astăvară «Libertatea» de la Orăștie deschisese o rubrică permanentă,

în care un pseudonim fără nici o pregătire filologică și cu prea puțin bun gust se credea chemat să sbiciue barbarismele și provincialismele limbei noastre literare. Subiectul criticelor sale era — bine înțeles — «Familia». Într'o novelă de Rădulescu-Niger, care, între paranteze fie spus, scrie o limbă cât se poate de neîngrijită, a găsit fraza «rațele *măcăe*». Acest *măcăe*, pe care d-sa nu l'a auzit nici odată, pentru-că a dat prea puțină importanță limbei românești pe care o auzia și nu l'a cetit nicăiri, pentru-că a cetit prea puțin și cu prea puțină atențiune, e declarat de un cuvînt «inventat» sau, cel puțin, de un «provincialism urît». Ei bine, nu-i așa. Bogăția unei limbi constă chiar în aceea, că are termîni diferiți, nu numai pentru diferite noțiuni ci și pentru diverse nuanțe ale aceleiași noțiuni. Cu cât termîni aceștia sunt mai numeroși cu atât avem și o dovadă mai mult că poporul care vorbește acea limbă e mai inteligent, că observă lucrurile mai cu deamănuntul și simte nevoia de a face distincții mai subtile și în espresiunile sale. Cel ce se mulțumește să spună despre rață ca și despre priveghitoare sau despre broască că «țipă», «cântă» sau «strigă», dovedește că nu are o inteligență destul de mare, ca să distingă între sonul produs de o rață, ori de o broască, ori de o privighitoare, — sau documentează că e lipsit de darul vorbirii, de a reda gândirea sa nuanțată prin fraze tot atât de nuanțate. Iar poporul românesc e și inteligent și bun povestaș. Pentru el «sgomotul» ce-l fac rațele, câni, căței, purcei, pisica, broaștele, lăcustele, albinele, calul, capra, porcul, coasa, zăpada, banii, clopotul, focul, frunza, pădurea, mațele, fulgerile etc., e atât de deosebit, încât are nevoie de cuvinte deosebite pentru a-l ilustra, și pe când

o cocoană nervoasă dela oraș, cu puțină inteligență și cu și mai puțină grijă de a vorbi colorat va zice: «uf, porcii (sau pădurea, sau porceii, sau clopotul etc.) au făcut un *sgomot* asurzitor!» nenea Ioan va zice:

«să deșteaptă de *măcăitul* rațelor». (P. Bujor.)

«câinii au *hăulit* toată noaptea». (Ispirescu.)

«și cearta începe: cățelul, pândind pe la spate, înhapă floricelele [de porumb], iar porceii, vîrindu-și răturile sub copilași după grăunțele rătăcite, îi împinge, gata să-i dea pe foc. Atunci tovarășii de vatră își iau porția de clești de la fata cu grijă și, *chelălăind* și *guițând* se depărtează o clipă spre a începe din nou cearta pentru mâncare». (Marioara Florian: Sămănătorul I, 386).

«motanul scuipând și *miaunând* o sbu-ghește în fundul sobii». (Ibid. 387)

«cântări și bocete 'n convoiu

S'asamăn' la olaltă

Cu jalnicul *orăcăit*

Al broaștelor în baltă». (Iosif: Lenore)

«lăcustele aflate 'n lucru încă de cu zori sar prin iarbă, *sîsîind* pe întrecute». (Marioara Florian: Sămănătorul II, 107).

«în auz îmi sună blând

Zumzet de albine,

Măndre zine vin tinzând

Brațele spre mine». (Iosif: Visul)

«voinicu durmea

Frumos vis visa,

Murgu *străfita*

Și mi-l deștepta». (Popular)

«o capră neagră — eșită ca din pământ — *behăia* și se da pe lângă boi». (Vlăhuța: Clipe de liniște 116)

«mai lătra cănele, mai *guruia* un porc, mai se spăriau găștile». (Slavici: Vatra părăsită 143)

«doîna, întreruptă o clipă, răsună din nou în largul văilor, iar coasa purtată de mâinile voinice *fisîte*, pierzându-se prin iarba mătăsoasă». (Marioara Florian: Sămănătorul II, 108)

«zăpada *scârțîia* sub picior». (Conv. lit. XXXVI, 963)

«banî deî venetici

Deî de la voinicî,

Când i-am *zornăit*

Câni m'au *mărăit*». (Popular)

«dar în tăcerea zilei de vară se pornește

Un *dăngăt* trist de clopot». (O. Carp:

Aeternitas).

«Cu perdelele lăsate

Stau la masa mea de brad,

Focul *pâlpăie* în sobă,

Iară eu pe gânduri cad». (Eminescu: Singurătate)

«și *colcăe*, *urlă* turbată

Și bate din crengile-î dese

Pădurea...

Și *jăpăe* frunza...» (Hasnaș: Sămănătorul I, 39)

«une-ori nu cade peste câte-o săptămână; atunci își strînge cureaua, ca să nu-î *ghiorăte* mațele, cum zice el.» (Crasescu: Spirca 8)

«cad în genunchi, prins de fior,...

Răzbubuind din nor în nor

Un fulger să descarcă. (Iosif: Furtuna)

În «Noua revistă română» (III, 410) se găsește următoarea descriere, care prin multele onomatopée devine atât de vie, în cât vedem par'că înaintea ochilor scena între om și urs: «*Pîș, pîș*... venea dihania dintre stoguri... *Bang!* dă Sandu drumu pistolului și eu, *tiva* băete, spre pârleaz. Matahala turbată după mine. O auziam *gâfăind* și-î simțiam par'că suflarea fierbinte după ceafă... *Țuști* peste pârleaz! Odată am simțit matahala în spinare. Înghățase cojocul și-l scutura de-î mergea pe-tecile. Eu cât ai clipi din ochi mă întorc și *paș* cuțitul între ochi. N'a zis nici *pîș* și-a căzut grămadă la pământ».

Așa povestește poporul nostru și pentru-că povestește așa, poveștile lui sunt atât de frumoase. Pseudonimul de la «Libertatea» în loc să osândească cuvîntul «măcăe» pentru-că nu-l cunoștea, trebuia să-l învețe pentru ca să-și îmbogățească limba. Poate nu e «frumos» în deajuns acest cuvînt. Să poate, dar ce strică rața dacă nu are glas de mandolină și Francezul când numește «măcăitul» «couin-couin» sau Neamțul «Gackern», nu are un cuvînt mai eufonic, ceea ce nu împiedecă pe cei mai distinsi scriitori Francezi sau Nemți de a-l întrebuița. Totul depinde de la aceea de a-l pune la locul său și numai atunci când e de lipsă. Cuvîntul *dirz* prin combinațiunea sa de consonante e tot atât de puțin eufonic ca și slavul *krk* sau *prst*, și totuși el a devenit un termen «literar» de când Iosif l'a prins atât de bine în versurile cu cari a caracterizat mânia jignitului haiduc:

«Își saltă *dirz* podoaba de-alămuri și de-oșele

Și ochii lui sêlbaticî străfulgerând tresar!»

Vezi deci, prictene, din această pildă — și ași putea aduce o sută! — cât e de primejdioasă o critică făcută de un om necompetent, mai cu seamă că în lipsa argumentelor criticul întrebuițează zeflemeaua, care-i totdeauna cu lipiciu. Cu drept cuvînt mă întrebî însă: cui i-sê cuvine competența de a arêta publicului mare cum să scrie.

De bună seamă că în primul rînd competența e a scriitorilor de seamă, cari trebuie cetîți și numai în rîndul al doilea filologilor. Filologii învață limba din scrierile de valoare și din auzirea bunilor povestași. Știința dă filologului numai metoda adevărată, secretul de a putea sistematiza, de a scoate reguli din ceea ce artiștii în mod inconștient au scris și au vorbit, și astfel a ușura celor ce nu-s artiști,

învățarea unei limbi. Eminescu a avut bunul simț, dictat de firea sa de artist a întrebuița anumite cuvinte în anumite împrejurări și de a nu întrebuița altele. Filologul a învățat să descopere pe acel: «de ce» i-a dictat poetului bunul său simț astfel și nu în alt chip. Deci cel ce vrea să învețe o limbă trebuie să învețe gramatica ei și să citească pe scriitorii distinși și să asculte pe bunii povestași.

Prin urmare nouă ne trebuie mai cu seamă: dascăli de limba română, în gimnazii și licee și o revistă literară, care să nu publice de cât opere de artă cu fond și desăvârșite ca formă și care să fie răspândită în cercuri cât mai largi.

Spre aceste două puncte ar trebui să se îndrepteze atențiunea celor de la «Asociațiune».

Or, filologie românească nu se poate învăța nici în Pesta, nici în Cluj. De aceea ideea genialului nostru Iorga, de a trimite pe toți aceia cari vor deveni dascăli de limba română la București, e cea dintâi care ar trebui urmată. La București vor putea asculta la dl Densușianu cursuri de filologie românească și romanică, cari stau la înălțimea cursurilor de la oricare universitate apuseană, de la dl Maiorescu vor învăța cum să îmbrace idei în haina vorbirii, de la dnl Bogdan, Iorga și Onciul vor învăța istoria Românilor și, prin urmare, vor pătrunde în tainele trecutului și a firii acestui popor pe care noi abia îl cunoaștem, iar în parlament vor auzi oratori de seamă, un Take Ionescu, un Delavrancea și alți mulți, de la cari vor învăța să vorbească.

Fundațiunile noastre nu pot și nu vor putea da burse pentru România, căci în statutele lor s'au îngrijit ministerele de mult să adauge clausula: «pentru Ungaria». O va putea face însă Asociațiunea și cu o mie de florini la an va putea ține la București doi bursieri: un dascăl și un jurnalist. Aici nu-l vorba de politică, ci de știință. Iar după doi sau trei ani, când bursierul va ajunge profesor la un liceu, el va educa generații întregi de tineri, cari nu vor mai scrie și nu vor mai vorbi așa cum din păcate scriem și vorbim noi, neavând pe cine să ne învețe altcum; — iar jurnalistul va constrânge prin presă pe marele public să-și însușască un stil și o gândire românească. Dacă citești jurnale franțuzești pricepi pentru-ce oricare negustor sau burghez din Franța știe să vorbească atât de limpede, să întrebuițeze numai terminii proprii și preciși, să rotunzească fraza, să facă un mic juvaer de stil din scrisoarea pe care o trimite fraților sau cunoscuților săi. De ce? Pentru-că în școală profesorii au știut să le deștepte pentru limbă acel interes, care face pe fie-care Francez să fie mândru de o frază bine exprimată, să găsească o mulțumire în închegarea limpede de vorbe pe care o aude; — iar după-ce a părăsit băncile școlii, presa, în care se scrie numai în stilul lui Renan sau

Anatole France, continuă această educație, inițiată cu atât succes.

Despre un lucru cred că suntem cu toții de acord: limba literară scrisă în România liberă și graiul clasei culte vorbit dincolo de munți trebuie să ne servească de model și să căutăm să ni-l însușim și noi. Norvegienii scriu și astăzi în limba daneză, precum au scris de veacuri, deși daneza și norvegiana se deosebesc cu mult mai mult decât dialectul ardelean de cel muntean, în Bruxela și în Geneva se vorbește ca la Paris, pentru-că Francezii belgieni și elvețienii au recunoscut totdeauna că dialectul de Ile-de-France e cel mai potrivit pentru a fi întrebuițat ca limbă literară. Tot astfel și noi trebuie să recunoaștem că limba noastră literară, în care n'a scris nici un artist mare și nici un gânditor profund, e plină de formațiuni ibride și de terminii improprii, pe când limba literară din România, netezită și amplificată de generații întregi de artiști și savanți, a ajuns o limbă poleită, în care se poate scrie cele mai subtile nuanțări ale gândirii. Acest lucru îl vedem cu toții, — afară de câți-va încăpăținați cari cred că, adoptând limba cultă din Țară, nu ne facem nouă un serviciu, ci lor o concesie, — și au văzut-o înainte de toate artiștii ardeleni ca Coșbuc, Slavici, Iosif etc. Dacă totuși țin să insist asupra acestui punct, o fac, căci ved că până și secretarul Asociațiunii nu-și dă seama care e adevărata deosebire între limba cultă de dincolo și dincoace de Carpați. În numărul din Decembre a «Transilvaniei», în articolul despre unificarea ortografiei și limbei literare ni-se spune că «după cum demult a zis unul dintre cei mai mari literați ai neamului nostru: cu timpul Români de dincolo și de dincoace de Carpați au să se înțeleagă între sine așa de puțin cât și Spaniolii cu Portughezii.»

Dar nu-i așa. Spaniola și Portugheza sunt două limbi deosebite și nu numai limbile literare se deosebesc, ci și limbile vorbite de cele două popoare. Latina vulgară din peninsula iberică s'a dezvoltat în două direcții diferite, după legi diverse. Noi, dimpotrivă, nu numai că suntem de aceeași limbă, ci vorbim și acelaș dialect (dacoromân, în opoziție cu cel aromân bunăoară) și deosebirea există numai în limba literară. Un țeran dela Năsăud se înțelege mai bine cu un țeran dela Calafat ca un avocat dela Cluj cu unul din Iași. Limba poporului e aceeași, cu toate-că în România să zice *cearsaf* și în Ardeal *lepedeu* și dacă cei din Țară nu ne înțeleg scrisul nostru, aceasta nu se întâmplă pentru-că noi scriem *cinez*, iar ei *iau masa*, sau pentru-că noi spunem *laolaltă* și ei *împreună*. Bucureșteanul va spune și mai departe *iau masa*, dar va înțelege îndată pe Brașoveanul care vrea să *cineze* și când acesta din urmă e artist și va ști să întrebuițeze cu

Primul flutur,

atât succes provincialismul său precum a făcut-o bunăoară Iosif în strofa:

«Dând uitării grija, scârba
Inima în piept le saltă
Pân' și popa-I trage sîrba
Cu creștinii laolaltă!»

la cea dintâi ocazie îl va întrebuița și Bucureșteanul, ridicându-l astfel la rangul de termin literar.

Ceea-ce deosebește limba noastră de a Românilor din regat, o sumă de neologisme rău alese și întrebuițate în mod impropriu. Limba poporului, deși foarte bogată, nu e de ajuns de nuanțată ca să se poată întrebuița fără schimbări în literatură. Omul cult are gânduri mai subtile decât țeranul și voind să le exprime nu găsește în tezaurul lexical poporan termeni care să traducă întocmai gândirea sa. Atunci trebuie să recurgă la împrumuturi din limbi mai perfecte decât a sa, limbi cu un trecut literar, cari și ele la rîndul lor au făcut odinioară același lucru. O literatură românească propriu zisă datează de vre-o sută de ani, deci dintr'un timp, când Românii transcarpatini erau despărțiți politicește de cei din Ardeal și Ungaria. Noua limbă a oamenilor culti nu mai putea deci să se desvolte în aceeași direcție. Dar pe când dincolo de munți s'a născut o pleiadă de oameni mari, cari pe lângă cugetări și sentimente profunde au avut și bunul simț să știe din ce isvor să-și alimenteze limba literară, la noi artiștii și savanții au lipsit aproape cu desăvîrșire, și dacă răsărea pe aici pe colo câte un gânditor, ca Cipariu, el era preocupat de ideea latinismului și limba noastră literară în loc să se desvolte în mod inconștiu, dar după-cum dicta bunul simț, s'a desvoltat după precepte nobile, dar lipsite de gust artistic. În România neologismele indispensabile au fost împrumutate din franțuzește și italienește, deci din două limbi, cari pe lângă că sunt desăvîrșite, mai au partea bună că sunt înrudite cu a noastră și că conțin toți termeni pe cari vieța modernă îi pretinde. Noi am împrumutat dela Latină, deci dintr'o limbă care, moartă de două mii de ani, nu mai corăspunde cerințelor vieții noastre, sau am împrumutat dela Germană sau Ungură, cari pe lângă că ne sunt străine ca gândire, vorbesc niște limbi, cari sunt departe de a fi ajuns preciziunea aceea clasică a expresiunii ca cea franceză. Când însă am luat dela Francezi, am fost mai catolici decât Papa și ne-am umplut limba cu monstruozițată ca «acest *janre* (pronunțat janîr!) nu-mi place» etc. De multe-ori credeam că luam dela Latină, de fapt traduceam însă în latinește o gândire germană sau maghiară, ca în *repășesc* (zurück-treten; vissza-lépni).

Am accentuat că în România ceice au înrodus neologismele au fost artiști cu bun simț.

Căci numai bunul simț ne poate servi de criteriu până unde putem merge cu aceste împrumuturi. Când o damă, care de altfel vorbește nemțește cât se poate de rău, zice: «ce *feș* e bălătul acela și câte *vișuri* știe să spună!» sau alta, care a învățat la școale ungurești, va zice: «am dureri de cap, m'am *ciumurlit* mîncînd varză», întocmai ca mahalagiul care ne spune că a *contractat o bronșită*, de sigur că își pocește și unul și altul limba cu niște neologisme, cari nu-s necesare, existînd expresii neaoșe românești cu cari le puteau substitui. Dar recurgem la neologisme și din *comoditate*, fiind neobicinuiți să ținem la aceea ca să vorbim frumos și curat, fiind lipsiți de bun simț. Mai greu e însă să ști dacă trebuie să întrebuițezi bunăoară neologismul *presupun* sau cuvîntul românesc *bag sama*. Ai de ales între un cuvînt simplu cu un senz propriu, dar străin, și între o combinație de cuvinte neaoșe, dar cu mai multe senzuri, căci *bag sama* poate însemna și «observ.» Probabil că într'o scriere științifică, unde e nevoie înainte de toate de claritate va fi preferit neologismul *presupun*, iar într'o poezie cuvintele *bag sama*. Criteriul, singurul care există, nu-î nici gramatica, nici dicționarul, ci gustul, bunul simț al scriitorului. Iar această însușire se câștigă numai prin lectura marilor stilisți.

Iată-mă ajuns, după un încunjur pe care cu greu l-am putut restrînge la o pagină, la al doilea punct care după părerea mea trebuie să preocupe pe cei dela «Asociațiune:» Să caute a da publicului românesc o lectură bună.

Devisa «Asociațiunii» e «pentru literatura și cultura poporului român din țară», deci rostul ei nu e de a se ridica la rangul de o Academie de savanți, ca cea din Berlin, sau chiar ca cea dela București, ci, mai modestă, ea are să îndeplinească o cerință tot atât de nobilă, are să fie o Academie populară, în adevăratul înțeles al cuvîntului. De știință pură nu poate fi vorba la noi, unde nici o universitate românească nu avem, ci rolul nostru e de a răspîndi cultura între țeranii și de a deștepta iubirea de arte și literatură în clasa cultă, care se sporește într'un mod atât de îmbucurător din an în an, dar care într'un mod atât de întristător se depărtează tot mai mult de tot ce nu e «materie», de tot ce nu e menit să ne facă să trăim și cu sufletul nu numai cu burta.

Pentru cultura țeranului avem jurnalele noastre de Duminecă, cari în general sunt foarte bine redigiate. Asociațiunea abonînd câte-va sute de exemplare din fiecare și trimițîndu-le gratuit pe la țeranii vrednici din toate părțile românești ale țării, va face îndoitul serviciu va recompensa munca vrednicilor conducători ai acestor foii populare, contribuind prind ajutorul bănesc la perfecționarea lor și va da țeranului

o lectură potrivită. De asemenea «Asociațiunea» ar trebui să scrie premii mici, dar numeroase, pentru lucrări populare cu conținut economic, istoric și beletristic, iar lucrările premiate să le publice, nu în broșuri separate care costă atâtea parale, ci chiar în aceste jurnale populare.

Maî greu stăm cu clasa cultă. Puținul public cetitor — căci cei maî mulți sunt necetitori — e disgustat de bagajul literar ce se scrie la noi. Ca să-l faci dar iubitor de literatură ar trebui să-i deștești pofta de cetit, dându-i o lectură bună, atrăgându-i atențiunea din când în când asupra scrierilor de samă ce apar la noi și în România, îndrumându-l mereu ce să cetească, pentru-ca să nu fie silit să înghită atâtea pagini nedigistibile până să dea de una bună. Toate foile noastre sufăr de două neajunsuri: lipsă de colaboratori și lipsă de abonenți când n'ai abonenți n'ai din ce să răsplătești pe colaboratori, ești nevoit să umpli coloanele revistei tale cu marfă ieftină și proastă și fiind-că tipărești destrăbălări literare îți perzi abonenții. Iată un cerc vițios din care de decenii ne sbatem, în zadar, să eșim.

Singură revistă care ar putea să ne salveze din această situație desnădăjduită e «Transilvania», căci e singura noastră revistă care n'are să lupte cu greutăți materiale, având un redactor plătit, o sumă destinată pentru remunerarea colaboratorilor și toate speșele de tipărire pentru 1200 de exemplare, dacă nu mă înșel, acoperite de Asociațiune. Foaia aceasta e prin urmare singura revistă dintre toate revistele românești din Ardeal și cele din Țară, care se tipărește în maî mult de 1000 exemplare, deci nici una nu e maî potrivită ca să deștepte pofta de cetit în cercuri cât maî largi decât chiar ea. Și totuși «Transilvania» n'are colaboratori, deși are parale să-i plătească și dintre 100 cari o primesc nu sunt 2 cari s'o cetească. N'o cetește nimeni pentru-că nu găsește aproape nimic ce ar putea ceti. Mă întreb de ce nu scrie aproape nimeni la «Transilvania?» Îți răspund cu o întrebare: De ce nu scrii tu? De bună samă din acelaș motiv care mă face și pe mine să-mi public articolii în Convorbiri și pe alții să nu-i publice de loc: În fruntea «Transilvaniei» stă un om care se pricepe la literatură și în chestiuni de limbă tocmaî pe atâta cât mă pricep eu la gheșeftul cu agenții de asigurări. În zadar ni se fac promisiuni în numărul penultim al Transilvaniei că se va porni o activitate nouă din secțiunile literare-științifice, când noi știm că majoritatea membrilor acestor secțiuni, oameni într'adevăr de valoare, nu publică nimic în «Transilvania», ba știm chiar maî mult, știm pentru-ce nu publică cu toate «recercările» directorului ei: pentru-că nu le vine la socoteală să pună opurile lor la discreția unui om care nu le știe aprecia.

Nu secțiuni și comisiuni, cari se întrunesc la două luni odată, sunt în stare să poarte o acțiune, ori-cât de bine ar fi ele constituite. Până când «Asociațiunea» nu va avea un secretar și un director al «Transilvaniei» conștiu de menirea sa care să fie sufletul acestor secțiuni și să-și dedice toată activitatea sa instituțiunii, până atunci n'am făcut nimic. E de netăgăduit că membrii din institutul Franței au făcut celebritatea Academiei franceze, dar secretarul ei, Gaston Boissier a fost sufletul acestei instituțiuni; fără Sturza Academia Română n'ar avea averile mari pe cari le are, căci secretarul ei a știut să însuflețească câți-va entusiaști a-și dona avuțiile pentru o idee. Secțiunile au să fie stilpii pe cari se bazează Asociațiunea, dar acești stilpi trebuie grupați. Fiecare membru din aceste secțiuni are profesiunea sa care îl împedecă de a se dedica numai Asociațiunii, deci nu trebuie pus totul în cărca acestora, ci secretarul, care nu trebuie să aibă altă profesie, are să-i însuflețească, să le ceară sfatul și cu concursul lor să muncească el.

Cum am spus, rolul «Asociațiunii» nu poate fi a face știință pură, de aceea e greșit a voi să faci din «Transilvania» o revistă pur științifică. Din potrivă partea cea maî mare trebuie consacrată literaturii. Imi închipui că un director al «Transilvaniei», care bine înțeles ar trebui să știe însuși maî întâi ce e literatura adevărată și ce e bazaconie, ce e talent și ce e puzderie, ar trebui să redigeze aceasta revistă cam după următoarele principii:

1. În loc să iasă odată la două luni, să iasă de două-ori pe lună.
2. Tot ce e fără valoare să nu se publice.
3. Tot ce e valoros să se publice îndată și autorul să se încurajeze.
4. Să aibă sprijinul unui bun stilist din România, care să elimineze «ardelenismele» din tot ce se publică în «Transilvania» și să atragă atențiunea publicului asupra greșelilor celor maî uzitate în limbajul nostru cult, în niște articoli critici în felul celor scriși cu ani înainte de Maiorescu. Prin citațiuni din cei maî buni și distinși literați români să se arate cum pot fi substituite maî cu succes aceste «ardelenisme».

5. Să urmărească tot ce se scrie la noi și în țară și să atragă atențiunea publicului asupra lucrurilor rele ca și asupra celor bune, iar din acestea să se dea probe.

Numai astfel poate să-și implinească «Transilvania» menirea ce o are. Și numai printr'o foaie bine redigată și prin trimiterea de burșieri în România putem să ajungem să avem aceeași limbă literară ca în România; numai având în școală profesori cari știu să vorbească bine românește și după-ce am eșit din

școală cetind jurnale, reviste și cărți bine scrise, putem să ne însușim acea limbă frumoasă românească care se vorbește și se scrie dincolo de munți.

Dar înțelegi în același timp, prietene, pentru-ce am spus la începutul acestei scrisori că în starea de azi nu e cu puțință să ducem la un bun capăt mișcarea pornită cu atâta însuflețire. Ne lipsește omul care printr'o muncă statornică, pricepută și neabătută în alte direcții să ia cauza în mâinile sale, și ascultând sfaturile celor chemași, să conducă cu statornicie mișcarea, interesându-se pentru tot ce e bun, delăturând ce e stricăcios, încurajând pe toți cari încep o acțiune prielnică.

Să luăm o singură pildă. Voi ați scos «Luceafărul», punând entuziasmul vostru drept pavăză împotriva tuturor loviturilor ce le-ați căpătat. Ei bine, acțiunea voastră a fost cât se poate de frumoasă. «Luceafărul» e destinat înainte de toate să scuture studențimea română din acel curent bolnav de materialism în care se găsește. Îți mărturisesc că am rămas speriat când întorcându-mă după 5 sau 6 ani din străinătate m'am întâlnit cu foștii mei tovarăși de școală, cu cari ascultam împreună însuflețitele cursuri de limbă și literatură română pe cari ni-le făcea dl Onițiu la Brașov, cu cari visam la lumii de aur cetind pe Eminescu, și am aflat în loc de visătorii de odinioară pe niște burghezi cari nu știau că există un poet român Iosif, cari nu-mi mai vorbeau decât de paralele ce au să le câștige după-ce se vor stabili ca advocați sau de «calabărul» din care s'au ales cu 10 fl. Ei bine aceștia sunt viitorii stilpi ai națiunii și dacă voi ați cercat să le injectați cu «Luceafărul» vostru puțină însuflețire pentru artă, ați făcut o faptă mare, vrednică de laudă și de încurajare. Și acum te întreb: primit'ați dela Aso-

ціаțiune vre-un sprijin, vre-un îndemn cât de mic, cât de «moral»? Nu.

Dar trebuie să sfirșesc fără să fi atins cu nici un cuvânt a doua chestiune care preocupă Asociațiunea: Ortografia. Despre reforma ortografiei am însă prea multe de spus, așa că nu-mi ajunge spațiul unei scrisori, iar pentru-ca să-ți trimit un studiu amănunțit, cum aș fi dorit, îmi lipsește răgazul și liniștea necesară. Țin să-ți atrag atențiunea asupra unui singur fapt: Așa cum s'a pus chestiunea e rău pusă, căci în loc să se restrângă asupra chestiunilor pur ortografice să implice și probleme de gramatică și de pronunțare. E o chestiune pur ortografică când ne întrebăm să scriem numai z sau și đ și s? (Cum aș răspunde eu, o ști, căci și tu te revolți când vezi scriindu-se: *zău, vădăduh și botesat*). Dar e o chestiune de «gramatică» care trebuie tractată în parte când vrem să hotărîm dacă trebuie să scriem *casei* sau *căsi* și e o chestiune de «pronunțare» când stăm la îndoială între grafia *se duce* sau *să* duce.

De altfel cred că facem mai bine ascultând pe marele Maiorescu, care ne-a atras atențiunea în scrisoare adresată prezidentului Asociațiunii, că nu ni-se cade nouă să luăm hotărîri asupra ortografiei, când Academia prepară însăși un nou sistem ortografic. În cazul acesta mi-ar părea bine să nu se rezolveze nimic, ci să se amâne problema ortografiei încă câțiva ani, deși eu sunt cel mai mare dușman al nesfirșitelor «amânări». Pe de altă parte m'aș bucura când pentru unificarea limbei literare, care e o chestiune cu totul independentă de a ortografiei, se vor lua pașii necesari cât mai curînd.

Viena, în Martie 1903.

Bun tovarăș:
Dr. Sextil Pușcariu.

DORURI DE DEMULT.

*Te-ai dus de mult si nici un dor,
Și-aștept perdut ca să revie
Copilul blând și drag Amor,
Dar el e dus pe v cînici,
Și ochi-mi plâng... de ce te-ai dus?
Iar vremea colbul ei așterne,
Și viața-mi est: în apus,
Pe tot uitarea 'n cet se cerne.*

*Și-acum când vîd că lumea est:
De-apururi o zădărnice,
Im pare totul o poveste
In care totu-i nebunie.
Trecutu-mi pare o ruină,
Un templu v chiu, de mult uitat,
In care suflatu-mi se 'nchină,
Umil copil ingenunchiat.*

*Credința vechiului Amor
I-a spulberat așa în vînt,
O, vise albe, mē 'n fior
De noaptea tristului mormînt:
In suflet port lumina moartă
A unor vise risipite,
Biet sufletu-mi pribeag mai poartă
Iubirea unor vremi trăite.*

*Sub greul somnului etern
Suflarea vieții m. le piară,
Când florile pe jos s'aștern
In adieri de primăvară.
O viață dusă 'n părăsire
E mult mai bine să se curme,
Căci nu mu-e dată fericire,
Pribeagul trist nu lasă urme.*

I. C. Popescu-Polyclet.

ÎNVINSĂ.

— Novelă. —

(Urmare.)

Ziua următoare, casa e plină de oaspeți, în fiecare colțisor se desfășură o activitate febrilă. Da, da; cele din urmă pregătiri de nuntă. O, și ce frumoasă mireasă era! Când apăru în mijlocul oaspeților în haina-i albă cu părul ei negru împletit în două cosițe, cari îi formau ca ș-o cunună pe cap, cu vëlul transparent și fraged al miresei — fu primită cu un murmur de admirațiune. Era ca și-o regină, așa de maiestoașă, de pacinică. Ochișii ei aveau o expresiune de fericire mestecată cu mult triumf. Poate într'adevăr nici n'avea idee de serioșitatea momentului. Dumnezeu o știe?! — O clipă numai — ochii ei se umplură de lacrimi, când văzu fața emoționată a tatălui ei. Să apropie de dânsul și el o privi drept în ochi.

— «Mititico, dacă-l vei iubi cum am iubit-o eu pe mama ta — vei fi fericită!» — Vocea îi tremură și Iulietta genată își pleacă ochii.

O, iubirea; sërmanul Papă, cum putea să fie atât de naiv, să vorbescă un astfel de lucru unei damicele din era nouă?

Și așa se întâmplă această căsătorie modernă din partea Iulietei. Cine putea crede nebunia principelui Alex, care ceru iubire?

Trecu un an. Principele și principesa păreau a fi fericiți. Toate mergeau după placul Iulietei. Nici un moment de monotonie, nici o zi fără ceva plan nebnatec, sburdalnic și distractiv pentru tinăra femeie. Petrecrea, viața sgomotoasă era condițiunea fericirii lor. La început principele se încerca a o convinge pe Iulietta de frumșetea unei vieți pacinice în castelul lor. Departele de lume voia să trăiască numai pentru fericirea ei. O lună reuși a o reține pe Iulietta între pădurile și dealurile unde își petrecuse copilăria. Ea se mulțumi deocamdată de a ieși călare, de a admira noul ei domeniu. Dar după aceea începu a se plictisi. Fața i-se întuneca, devenia iritată.

— «O, Alex, nu există nime aici în acest deșert cu adevăr frumos, — dar prea, prea departe de lume?»

Și oftând din adînc Alex începu cu dânsa turneul vizitelor în împrejurime.

Adio viață poetică, idilică, adio!

Ea se schimbă acuși într'o viață agitată, zgomotoasă. Și el de frica să n'o supere, să nu vadă în ochii ei fulgeri de mânie, — tăcea. «E tinăra, haid' să-și mai petreacă puțin; îi va trece cu timpul». — Om bun și pacinic. Dar ce să și facă? Câte odată era decis a-i refusa cererea, dar când venia cu fața plină

de speranțe, drăgălașă, rugându-se cu cuvinte dulci și ademenitoare, — atunci ar fi făcut totul pentru dânsa...

Așa trăiau, — el cam obosit de povara unei vieți de petreceri, ea din ce în ce mai ageră, mai sprintenă. Era ca născută pentru dans; juca noaptea întreagă fără întrerupere, — era ca de fer. Când însă în al treilea an li-să născu o fetiță, — toate se schimbă. Iulietta deveni o mamă de model. Zi și noapte nu părăsi leagănul în care dormia micuța; în inima ei se deștepta toată iubirea puternică, pasionată, pe care o nutrește o mamă pentru copilul ei.

Nu se mai gândia la alta, decât la aceasta mică creatură sănătoasă și rumenă. Principele cu forță trebuia să o cheme la preumblare. — «Dintr'un extrem într'altul!» — se gândia, — dar era fericit peste măsură. Acum Iulietei nu îi mai păsa mai mult de nime, se afla bine ori-și-unde, numai să nu fie despărțită de îngerașul ei. Retrași în castelul lor petreceau pacinici vîzînd câte odată un bun amic care rămănea câteva zile odihnindu-se de viața sa obositoare. El le aducea toate știrile din capitală, povestea despre scandalurile ce se întîmplau la doamna D., despre căsătoriile sezonului, despre frumșetele apărute la balurile acestui carnaval mai animat și brillant decât toate cele din rîndul trecut și altele.

— «Ce pagubă că d-voastră v'ați retras principesă! — Zicea c'un suris măgulitor. — Așa vi-să simte lipsa, nu mă rîdeți, căci eu vorbesc de tot serios!»

Dar ea rîdea, ce seci îi păreau acum acei ani, când o lipsită de ori-ce interes mai serios ca o nebună alerga din petrecre în petrecre...

Și zilele treceau, micuța Ioana deja începuse a vorbi și a face primi pași susținută de brațele Iulietei. «Odorul meu!» — zicea cu pasiune stringînd-o în brațe. Și oare întregi se juca cu micuța ca cu-o păpușă drăgălașă, desmierdându-o, sărutându-o și când Ioana obosită își închidea ochii cei mari, albaștri, ea o culca cu toată dragostea, cu toată gingășia, ce o avea pentru această copilă; — bărbatul ei însă ca și mai înainte era neglijat. Abia mai avea pentru dânsul o privire distrasă, un suris indiferent. Și el ca un sclav, fără s'arete nici o impaciță, cu umilință aștepta oare întregi șezînd într'un fotoliu, cu ochii plini de admirație și iubire pentru mama și copilă ei, — aștepta după un cuvînt al tinerei femei un cuvînt, care să-i permită a lua parte

activă în jocurile lor, căci și aici Iulieta era tiranică: Ioana era înaintea de toate a ei.

— «Pe mine trebuie să mă iubească înainte de toate, — așa gândia și era geloasă, când micuța bătea din mâini de bucurie zărind pe tatăl ei. Și el o ridica la sine, o așeza pe umăr, și alerga voios prin odăi, cari răsunau de risetele și chiuiturile mititiceii. Atunci Iulieta abia își putea ascunde invidia.

— «Cât sunt de fericiți! Ioana e mai bucurasă cu tatăl ei decât cu mine!» — Caracter pasionat, ea nu putea suferi nici pe bărbatul ei, ca să desmerde mult copilul. După o scenă de aceste între tată și fiică, ea rămânea cu fruntea întunecată, cu ochii tulburați. Atunci sormanul Alex. nu știa ce să întâmplase.

— «Ce e iubit?» — zicea depunând pe Ioana în brațele mamei.

— «Nimic!» — răspundea ea scurt fără să-l privească măcar o clipă și ca-și-când i-ar răpi-o cine-va își strîngea micuța, încât Ioana începea a plânge. Lacrimile copilei o tulburau grozav; atunci numai pricepea nebunia ei, — se spăria de sine însuși și devenia atât de dulce cât fusese caprițioasă mai înainte. Și cu cât o iubea mai mult pe Ioana, cu atât îi devenia mai indiferent sormanul Alex. Da, cu drept sorman, căci el își iubea nespun de mult femeia lui. Și ori-cum se trudia a o câștiga prin iubirea sa fără de margini, el simțea că ea din ce în ce mai mult se înstrăinează de dânsul. De ce? Așa se întreba și n'afra răspuns. De ce? — Nici Iulieta n'ar fi putut s'o spună îndată. Ea nu-l iubise nici-când, ce e drept, — dar une-orî totuși avuse pentru bunătatea lui un fel de recunoștință. Acum și această se perdea din inima ei. Pân'ce nu i-se născuse fetița afară de tatăl ei n'avea pe nime, care să-i fie mai drag. Pân'atunci acel tesaur de iubire, ce-l are fiecare femeie dormise bine ascuns în sufletul ei. Acum însă cu furia caracterului ei nedomolit acele instincte de iubire odată deșteptate se desvoltau cu repeznea fulgerului. Egoistă din fire, incapabilă de cel mai mic sacrificiu, voia să aibă copila numai pentru sine și în capul ei nebunatic făcea planuri pentru viitor cum ar putea să o înstrăineze de tot de tatăl ei. Și Ioana creștea acum în vestmintele ei albe ca și un înger, cu părul blond, cu ochii senini și clari, cari priviau cu mirare lumea cea mare și străină în care intra — și ea alerga voioasă și sprintenă prin aleele umbroase ale parcului. Iulieta o surpraveghea, când să depărta puțin, o cuprindea frica ca nu cumva să i-se întâmple ceva și grăbia după micuța, o lua de mână și era fericită numai când Ioana ședea pe scăunașul ei cu ochii privind ținta în a-i ei perdută în estaz la poveștile fermecătoare ce le povestea cu mare dibăcie mămușica ei. Și Alex, principele atunci de multe-orî stând ascuns după vre-o

tufă se delecta privind fața dulce și animată a tinerei femei ce se apleca spre Ioana cu atâta blândețe încât n'o mai recunoaștea pe Iulieta moroasă, tăcută cum s'arêta lui. Inima lui sălta de bucurie. Poate că doară și cu dânsul se va schimba Iulieta; dar de abia s'arêta, — farmecul înceta. Iulieta iar devenia serioasă, fața ei esprima indiferență, în ochii ei se strîngea focul iubirei și el rămânea desperat, cu capul plecat înaintea tristei realități.

Nu putea fi destul de orb ca să nu vadă. Contrastul era prea mare. Prezența lui avea nenorocitul dar de a o supăra pe Iulieta, căreia i-ar fi dat cu plăcere fiecare picătură de sânge ca s'o vadă fericită și zimbitoare. Dar totul înzadar — iubirea lui nu afla echou în inima Iulietei. Și el trăia izolat într'aceste două ființe, pe cari le adora atât de mult. De o natură timidă, nu-i venia în minte să reclame, să declare, că el e domn în casă. Aștepta, zăbovia nedecis și slab față cu tinera femeie. Astfel se n'țelege, că dânsa câștiga teren și în loc să admire bunătatea lui Alex. — începea a-l desprețui.

— «O, de-ași fi eu în locul lui — își gândia Iulieta — lucrurile n'ar sta așa, dar el e moale ca mămliga!» — Dacă principele ar fi arêtat energie, dacă s'ar fi opus serios, atunci — poate c'ar fi învins, dar așa, fără s'o știe, își perdea ori-ce prestigiu în ochii nebunaticii Iuliete. Și pe când lumea-i invidia fericirea zicând:

— Ce mai norocos, ce n'ași da ca să trăiesc ca dânsul, cu o femeie așa de încântătoare și frumoasă, într'un paradis ca acele păduri minunate: omul norocos — cum îl credea lumea, ședea singur cu capul sbuciumat de idei triste, cu inima frântă de răceală, de nepăsarea iubitei sale Iuliete.

Visurile lui de a trăi pacnic și fericit în cercul familiei sale, se păreau aproape cu totul spulberate. El, omul serios, iubitor de pace, ajunsese a-și pofti oaspeți ca să-l distragă.

De câteva zile petreceau la ei tatăl și mama vitregă a Iulietei. Chiar acum stând la fereastră, urmăria cu privirea un grup compus din Iulieta, domnul B. și Ioana. Mama și bunicul o țineau de mână și se vedea pe fețele lor bucuria de a se afla laolaltă. Principele oftă din adâncul inimei. «Cu mine nici pentru lume nu s'ar preumbla așa!»

Să întoarse supărat și să cufundă în studii. Cărțile îl făceau să-și mai uite câte-odată întristarea inimii; îi mai aduceau ușurare, dar tristă ușurare. ... Afară în grădină tatăl și fiica se plimbau tiptil.

— «Numai una am să ți-o spun Iulietă; mie toate îmi plac, tot e bine aici numai — poate mă'nșel, — dar bărbatul tău pare a fi trist și preocupat».

Ea tăcea și bătrânul continua mereu:

— «Spune-mi drăguță, oare v'ați certat; aceasta s'ntimplă câte-odată...» mai departe 'n ajunse.

Iulieta 'l întrerupse:

— «Ce idei ai tată!... Nu e nimic... ce să și fie între noi?...» Zimbă indiferent.

De ce să-i spună tatălui că ce îi lipsia lui Alex. — era numai o rază de iubire din partea ei... L'ar fi întristat și de ce? — El n'ar fi putut să schimbe lucrurile....

Domnul bătrân o privi lung și 'n urmă zise grav:

— «Așa dar m'am înșelat» — și nu mai fu vorbă de aceste.

...Și timpul trecea... Ioana începea acum a privi cu interes în jurul ei. Fetița aceasta nu moștenise nimic dela mama ei. Era așa de blândă, de ascultătoare și avea o inimă bună pentru toți. Pentru mama ei avea un fel de adorațiune. Toate mergeau bine. Ioana vedea pe tatăl ei tot mai rar; pân'ce fusese de tot mică nu-i păsa de aceasta, — fiindcă nu pricepea, dar acum fetița, care trăia numai între oameni mari, tratată de mama sa ca și o mică amică, ageră la minte din naștere, începu a simți un fel de izolare.

— «Mamă — zicea câte-odată — de ce nu mă ia tata cu sine când iese la preumblare — așa ca tine?»

Iulieta îi răspundea supărată:

— «Ce-ți pasă Ioană: doar nu-l iubești mai mult ca pe mama ta?»

Fetița tăcea, tăinuindu-și durerea și ascunzându-și lacrimile.

Odată însă — Dumnezeu știe cum — ieși singură în grădină. Mergând după un fluture, ajunse într-o alee umbroasă de tot, în fundul parcului. Aici pe o bancă — trist și posomorît, ședea tatăl ei. Într-o săritură fu pe genunchii lui; îl privi tăcută, plină de bucurie și fericită că poate fi singură cu dânsul. El dus pe gânduri o desmierdă cu privirea.

— «Ioană, drăguțo! Cum de ai venit pe aici singură?»

Mama de sigur te caută!

— «O, nu, — vorbește cu grădinarul și și eu — nu știu cum — după un fluture, am fugit pân'aci».

Voiși începură a ride. Principele ascultă cu fericire vocea melodioasă a micuței, cum îi povestea fel de fel de lucruri copilărești. Când după cât-va timp mititica plecă — el rămase mângâiat. Ce îngeraș! — Și de atunci înainte

mereu se 'ntilneau în aceea alee. Principele acum, nu mai era așa de abătut; se convinsese, că în inima copilei el ocupă acelaș loc ca și Iulieta și că micuța în rugăciunile ei să roagă și pentru dânsul; în inima micuței ei erau uniți. Dar chiar și fericirea aceasta — ca și ori-care alta nu ținu mult. Ioana cum sunt de obicei copiii limbuți, cum spunea toate mamei sale îi povesti și de întilnirile cu tatăl ei. Ea nu zise nimic de-ocamdată, dar se făcu și mai amabilă și mai bună cu fetița. O ținea tot pe lângă dânsa, n'o lăsa singură nici o minută.

— «Dar tata e singur, mamușică! — Știu că m'așteaptă» — îndrăzni să zică odată.

Ea atunci își privi lung fetița și supărată, fără să știe ce spune și cu cine vorbește — zise:

— «Ce-mi pasă! Tu ai să stai cu mine; îți poruncesc!»

Cuvintele rostite cu mânie o spăriară pe Ioana. Să făcu palidă, dar nu plânse; în ochii ei ceî mari mamă-sa putu surprinde o privire îndurerată....

Și seara când veni s'o sărute, ca de obicei, — pe obrazii ei văzu urma lacrimilor vârsate....

— «A plâns, ... și eu am făcut-o să plângă....»

Dar numai un moment rămase așa abătută.

— «N'a plâns pentru mine, — pentru tatăl ei, n'am voit să-l vadă!»

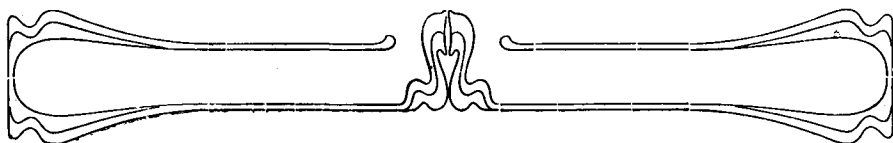
Apoi, și ce e?... da, îl iubește așa de mult, încât plânge de dorul lui.

Și atunci în inima ei se 'ncinse o mare luptă între iubirea ei egoistă și simțul dreptății.... Dacă ar fi ascultat de conștiința ei, care o muștra mereu, — s'ar fi întors spre bine. Dar acum era deja prea departe pe calea răului. Să îndatinase de a asculta numai aceea, ce-i plăcea ei și așa, fără nici un scrupul, cuprinsă de o frică nebună, că copila aceasta ar putea să nu îi mai aparțină exclusiv ei — în noaptea aceea se hotărî.

«Omul acela, pe care nu îl iubesc, pe care nu l'am iubit nici-când, să-mi răpiască iubirea adestui odor al meu?»

— Nu, nu și nu!! măi bine ori-ce, măi bine să mor, măi bine!»... și aci îi veni o idee, care-i însenină fața. Și după-ce aruncă înc'o privire plină de iubire spre Ioana — se culcă și dormi neliniștită până dimineața....

(Va urma).

O R B.

Când e vorba să faci o partie de biliard, te duci la «Mitsek». Serviciu prompt, jurnale românești, biliardul mai ieftin ca ori-unde. Seara mai e și musică, destul de bună, și ce e mai interesant: musicanții sunt orbi.

Ne așezam mai adese-orî în fața lor, lângă un capuținăr, și rămâneam pierduți contemplându-i... când esecutau vre-o arie din «Troubadour», fețele lor luau o expresie de extaz...

— Zău, mă, ăștia trebuie că simțesc adinc musica... nu vi-să pare și vouă, că în operă, adese-orî vă vine să închideți ochii, par'că simți mai adinc farmecul simfoniei, cu ochii închiși...

Și cum nu reflecta nimeni la vorbele colegului nostru, cari ni-să păreau de un haz banal, el urma:

— Zău, nu glumesc. Uite, musica e cea mai imaterială artă. Cu ochii deschiși, ori-cât ai vrea s'o gusti, nu se poate; impresiile din afară te preocupă, serios, nu glumesc, dar așa cu ochii închiși...

Și își închise ochii și el.

Dar noi nu-l ascultam, preocupați de nenorocirea bieților musicanți, cari în elanul celei mîi sublime simfonii, clipeau din ochii lor fără lumină, după sticla cernită a ochilorilor...

— Facem un biliard?

— Facem...

Musica încetează, un chelner conduce de mână pe un orb, cu o tavă, după parale.

Reîncepe gălăgia de cafenea, s'aude tăcânitul bilelor de biliard, zoruital metalic al tablelor de domino, ici coloru câte o sticlă de bere își anunță apariția...

Musicanții se înșirue la masa lor, fiecare își caută restul de țigară și — minune — se pun să joace cărți.

Rămânem încurcați.

Care va să zică, ăștia tot nu-s orbi!

— Ba-s orbi.

— Apoi cum joacă?

— Hai și vezi.

Ne adunăm curioși în jurul lor și rămânem frapați de dibăcia, cu care ei își mișcă

degetele... cunoașteau cărțile după pipăit...

Și am fi rămas multă vreme gură-căscată, dacă unul nu ne făcea atent:

— Haideți mă! Ce vă mirați așa? Înțelege toată cafeneaua, că sunteți din provincie... Ne deslipim de abia.

Intr'un colț un orb mai tinăr, fantazează la o masă de marmoră.

— Uite, mă, ăla de-acolo nu joacă...

— Ala-i filozof!

— Ba-i amoretat... uite cum oștează...

Rideam cu toții. Și cel mai sceptic dintre noi, adăoga cu un zimbet de Mefisto:

— Să 'nțelege că-i amoretat dobitocu, doar toți amoresații-s orbi...

* * *

În parcul orașului.

Când vântul de primăvară clătina încetinel ramurile înflorite ale salcânilor, când rîndunicele spintecă vîzduhul parfumat, — când luna Mai...

Sgomotul vavilonic al capitalei rămâne în urmă; îți iai cartea, te pierzi pe cărările tănuite ale parcului și citești. Din când în când te pomenesti, că șirele își fug dinaintea ochilor... închizi cartea și te gîndești acasă. Verdeața, aerul liber, fericirea ce planează 'n vîzduh, toate aceste te mână departe cu gîndul înspre dulcile clipe de acasă.

M'așez pe o bancă, sucesc o țigară. — Și cetesc mai departe: «Praxiteles înseamnă un pas înainte al sculpturii eline, în vreme ce Pheidias redă numai sublimul, Praxiteles introduce sentimente mai gingașe.»...

Intr'un tîrziu închid cartea, dau să merg spre casă. ur de jur, pe câte o bancă solitară, părechii retrase de ochii lunei șopotesc în taină... Imi întorc privirea dela ei, să nu-mi uit de Praxitelei mei. În definitiv, dacă e vorbă, să faci studiu, nu te poți emoționa de astfel de fleacuri...

Și cum mergeam așa, mă pomenesc pe o bancă de alături cu o păreche tinără. Dau

să-mi întorc capul, involuntar mă arunc o privire înspre ei — și rămân locului. Tinărul îmi era cunoscut: palid, frumusețel, cu țichări negri. Cu o indiscreție — vrednică de o cauză mai bună — îi fixează încă odată și trec înainte. Stau mână în mână, fețele lor radiau fericirea nespūsă a dragostii. Fata nu era frumoasă; cum se poate deci că un băiat așa de frumusețel și inteligent ca înfățișare, să fie așa de orbit de — — —

O idee îmi fulgeră prin creeri: știam cine-i, trebuia să fie musicantul orb de la Mitsek. Mă întorc și — iarăș cu o curiositate vrednică de o cauză mai bună — le mai dau un târcol, observându-i de aproape. De fapt, ochii stinși ai tinărului palid clipeau cadentat, după sticla cernită a ochilarilor — *el* era!

Îmi veni în minte cuvintele scepticului meu prieten și — nu mă zimbiam la amintirea lor.

La urma urmei, toți amoroșii sunt orbi... Fiecare vede în «idealul» său calități imaginare, grații, ce nu mai el singur le vede. Ființa iubită planează par'că de-asupra banalităților vieții, nimic pământean nu o atinge, și, îndrăgiții în imaginația lor eufemistă, resimțesc ceva din ideea infinitului. Nimeni n'a iubit ca dînși, — eternul refren — nimeni n'are să fie așa de fericit cum ei au să fie. Sunt așa de fericiți atunci — oare pentru-ce nu pot fi așa vieața întreagă?

Vine realitatea și le deschide ochii. Perdeaua vrăjită se dă la o parte; eroul se scoabără din înălțimea lui imaginară, încet, treaptă de treaptă... și Ea — eterna ea — se scoabără și ea în lumea muritorilor de toate zilele, frumoasa pudră a aripilor de flutur, se scutură...

Să uită mirați unul la altul și fiește-care simțește în adîncul sufletului, că *el* este cel mai amăgit.

Vieața trece monotona, zilele își perindează mersul lor plictisitor...

Pantru-ce vieața e așa de tirană, pentru-ce îi deșteaptă pe acești copii fericiți, cari visau în o vreme un vis așa de frumos... așa de imposibil?

Ochii li-se deschid, și înzădar încearcă să mai ațipească în dulcele, inconștientul somn de mai 'nainte!

Ei vęd acum și înțeleg; numai visează și nu mai cred.

Dar orbul — orbul meu — n'are să treacă prin aceste desilusi. Dacă Dante și-ar concentra încă odată puterea creatoare a geniului său, ca să cânte frumuseța Beatricei, ea ar fi numai o palidă umbră față de frumuseța, pe care orbul meu și-o imaginează. Tot ce arta poate să creeze frumos în marmură, pe pânză, sau în stihuri, sunt numai conture de a le frumuseții, pe care artistul o vede în imaginația sa, fără să o poată reda pe deplin...

Orbul meu iubește cea mai frumoasă femeie, cea mai dulce, cea mai credincioasă!

El n'are să asiste la vestejirea grațiilor ei, n'are să creadă nici odată că o altă femeie ar putea să se compare cu iubita lui.

N'are să-i vadă zimbetul compătimitor, nici cel ironic și o să treacă fericit și inconștient prin vieață, fără să-i altereze mila trecătorilor, cari adese-ori îi fac multă nedreptate cu compătimirea lor de prisos!

Simin.

NOAPTE.

*Suflet răstignit pe cruce,
Stins de-al patimilor criveș,
Răzimat pe coate plânge
Un copil cu ochii vineși:*

*Măi rămâi o clipă-două,
Nu te duce, măi rămâi,
Să-ți simt caldă 'nfiurare:
Dulce dragoste dintâi!*

*Să-mi auzi, în taina nopții
Leneș picurând ghitară,
Găinușa când adoarme
Și luceafărul de sara.*

*Să-mi ascultți duios povestea
Unui tremurat din gene,
Cum ascult copii basmul
Preafrumoasei Cosinzene.*

*Să tresalte lunca verde
De fioru 'ndrăgostirii, —
Leneș să-și aplece ramul
— Trandafirii...*

— — — — —
*— Și zimbește 'n aiurare
Cel copil cu ochii vineși, —
Răzimat pe coate-adoarme;
Doarme-al patimilor criveș...*

*Liniștit, de-alungul bolții,
Trece luna călătoare,
Ea, a viselor pribege
Mărturie zimbitoare.*

Octavian.

SATUL MEU.

Ursul.

Carul de mult ne aștepta să eșim din crâșma lui Nussbaum, dar unde sunt patru Români abunăseama, că sfaturile sunt cel puțin patru cară

Nici pe uliță nu ne dam rënd și strigam toți de-odată.

Ne-am așezat în car, care pe unde a încăput, apoi lipind cărașul pocia pe spinarea gloabei de-adreapta, am plecat. Așa săream pe loitrele carului, de n'am crezut să ajungem teferi la poalele munților. Și ar fi fost păcat de vre-unul că eram tot oameni cu multă greutate. Era *Antone*, morar și director de bancă. Moara tot îi mai aducea câte ceva, dar la bancă numai cu sila l'am pus în frunte.

Simion, voiajeur-croitor, și se părea a fi de omenie. Insurat era de 8 ani și avea 7 copii. De-altcum îi plăceau urechiușile fripte.

Gâtejel dascăl pe două anotimpuri, pe iarnă și vară. Iarna dascălea în școală, vara nu prea eșia din crâșma lui Herbert, unde învăța glasurile și tipicul căplanului calvin de peste uliță. Cu aștia am plecat să dăm față cu sbiciul țiganilor cu ursu.

Era o zi caldă de Cuptor. Soarele își arunca cu amândouă mâinile căldura peste păduri. O mulțime de priveghitori cânta de răsuna bercurile. În liniștea asta numai potcoavele slăbănogite ale gloabelor, ce trăgeau carul din toate puterile, făceau un sgomot înțepător.

Gâtejel s'a așezat în șerigă și își ridica în silă pleoapele îngreunate de rachiul de prune, apoi cu o clipire domoală își relua poziția indiferentă de mai înainte.

— Văzut-ai pe aici ursul vre-odată nene? întrebă *Antone* pe căraș, uitându-se lacom în gura lui.

— Rea dihanie, domnule. De nu v'ar eși pe potec în cale, că-i rău.

La cuvintele acestea începu și *Gâtejel* a-și încreți fruntea apoi cu un *hm!* se puse ear pe tăcere.

Nici un turist n'a ajuns la vîrf cu hainele întregi, de ce să ajungem dar noi?

Cătră avecernie ne-a cercetat *D-zeu* cu un pic de apă de ploaie și ghiață, care a spart parapleul fostului căprar, *Simion*.

De bună samă că drumul s'a făcut learcă. Ploaia asta ne-a înviorat pe noi, dar ne-a muiait tălpile dela cisme și astfel nu vom fi mers tocmai un kilometru, când *Simion* își băgă în traistă călcâiul sărit dela cisma piciorului stâng. Cu toate acestea călca destul de cătănește. După ploaie începu a sufla puțin vînt, ca să ni se uște hainele și să ne clănțanească dinții în gură. Brazii tremurau, vîntul fluera pe virfuri

și vijet de riu se auzia de parte pe unde-va prin afunzime. Gânduri mari începuse a stăpâni mica noastră ceată. Lui *Simion* toate dihanii, câte se ascund pe aici, i-să învăteau în cap, ca la panoramă bucațelele de sticlă colorată. *Gâtejel* sorbea cu ochii smeura de pe coastă. S'o poată aduna toată ce mai *lemonadă* ar înciripa; colo la iarnă câte-va picături în câte-o litră de vin...

Lui *Antone* i-a părut bine că a scăpat de numerii cei mulți din cîntelărie, apoi nu-i păsa de merge la munte ori la popa la cărți. Așa am ajuns la stână, unde câinii lătrau la bunda cea roșie a lui *Gâtejel*, ca la altă minune.

— Hait cu glaja aceia mai iute striga *Simion* și așa o dusă de grăbit la gură, de par'că n'o mai beut, de cându-i lumea.

Începurăm a povesti a mânca talmoș-balmoș, a căsca gura la toate câte le spunea baci, pân'ce așa pe neobservate ne-am trezit cu seara pe noi.

— Și de ce n'am durmi afară pe o vreme așa bună zise, *Antonie*, curagios.

— He, să vie ursu și bietu *Gâtejel* își strîngea bunda din resputeri pe jur.

— Rea dihanie, zise baci, zimbînd puțin a rîde.

— Facem foc și nu ne temem. Nu chiar departe, de-asupra stavei am pus foc la o grămăjoară de lemne ș'apoi ne tinserăm în jurul jarului pe câte un cojoc păcurăresc. Așa s'a făcut de întunec, de nu vedeam din tot *Gâtejel* numai chiar o mîneacă dela bunda cea roșie, ce sta să ardă cu flacăra, aprinsă fiind de niște scînteii.

Cînd să închidem ochii începu a se văeta o capră de-asupra noastră, așa de îngrozitor de nu altceva, dar tremura cojocul sub mine, ca și cînd l'ar scutura frigurile.

— Iată ursu, ținete mă, nu lăsați câinii... uuu... mi-s'a adunat pîrul vilvoiu în virful capului.

Simion a sărit de frică drept în picioare, noi îl trăgeam jos, ca să nu ne simtă ursu, cînd pică ca din senin o bucată de lemn în mijlocul jarului.

De-abia am eșit de sub scînteii și cum o mai luarăm cătră stână. Cînd se împedea *Gâtejel*, de câte trei-ori se rostogolea de-a dura, dar frica dracului nu-i da răgaz să-și pipăie oasele.

Dimineața cînd ne văzu baci, zimbi earășii a rîde. *Simion* pica cu nasu de-o buturugă — era foanță; *Gâtejel* nu-și mai putea pune pi-

ciorul în pământ, ear Antone atâta și-a zdrențuit hainele, de era de necunoscut.

— Rea dihanie, zise baciul rîzind din toată inima.

— Rea trăsnițu-ar fi fost Dzeu, fonfăe Simion și o luarăm mai departe urmăriți de nu prea pretinosul lătrat al cânilor.

* * *

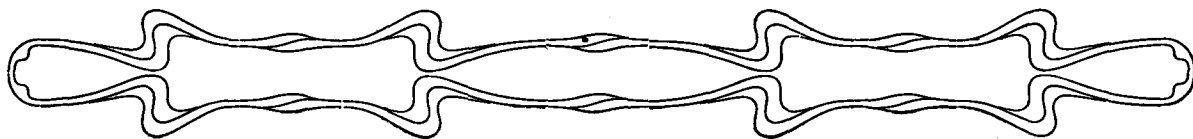
Rău ne-a păcălit baciul măi copii.

— Rău ticălosu, că imi vine să mă întorc îndărăt.

Și așa începurăm a amenința, de să fi fost între noi, era vai de el.

Pecat numai, că stâna era prea departe, ca să poată fi primejdioase amenințările noastre afurisitului de baciul.

Tulius.

MEMINISSE IUVABIT.

Trăind în continuu prejmuți de greutatea prezentului și de grijele zilei de mâne, adese-ori ni se întâmplă să pierdem din vedere însemnătatea zilei, de care se leagă amintirea vre-unei fericite întâmplări din trecut.

Așa acum, când s'a împlinit 3 jumătăți de veac de la nașterea celebrului nostru cronicar și marelui Român, George Șincai, în goana fără zăbavă a timpului, am fi trecut, nebagători de seamă, peste ziua, care, printr'o fericită întâmplare a trecutului, e menită a se ridica în totdeauna din învălmășeala sură a celorlalte 365 de creștături ale calendarului. Am fi trecut, dacă nu se afla un cuvîntător cu dulce graiu, dl Vasile Goldiș care să prindă momentul și să-l pironască în mintea aceluia cărui mai au vreme a se gândi, din când în când, și la trecut.

Să cuvîne, ca din prilejul acesta, să ne îndreptăm și noi ochii spre trecut, spre vremurile acelea, în cari s'a petrecut o viață plină de fapte și de jertfire, dar totodată și de multă amărăciune sufletească, viața lui George Șincai.

Din șirul bărbaților, cari și-au cheltuit toată vîlaga vieții, ispitind trecutul nostru românesc, George Șincai se înalță cu mândrie ca ori-ce mergător înainte, ca ori-ce deschizător de cale. Și se înalță, câștigînd în mărimea sa, și numai prin curajul începătorului, care s'apucă din nimic să clădească edificiul unui trecut de 17 veacuri. O întreprindere atît de îndrăzneată pentru o viață de om! Trebuia munca stăruitoare a zeci de decenii, pentru ca un plan atît de vast să poată fi dus la îndeplinire. De aceea, dacă opera lui Șincai a rămas neisprăvită, dacă neobositul cronicar n'a isbutit de cît a pune piatră fundamentală unei istoriografii românești, care să corespundă postulatelor timpului: nu ne vom mira știind, că din vremea lui și până în zilele noastre 100 de ani încheiați au trecut

și azi istoriografia română încă tot numai cu adunarea materialului se frămîntă, e încă tot numai la pragul aceluia măreț templu, pe catapiteasma căruia se vor așeza cuprinse în ramurile nemuririi portretele tuturor bărbaților, cari au obosit fără preget întru ridicarea acestui edificiu. Și între ei cel dintâiu va fi George Șincai, pentru-că cronică lui este aceea, despre care a zis Cogălniceanu, că *fără ea Românii nu ar avea istorie...*

Așa cel puțin recunoștința nepoților va răsplăti munca omului, pe care oamenii lui nu numai că nu l'au știut prețui, dar l'au luat de-adreptul la goană. Și pentru ce? Poate numai fiind-că era mai Român și mai cu cap, de cît așa zisele căpetenii ex offo ale Românilor de pe acele vremuri.

Om cu puțin duh va fi fost isgonitorul lui Șincai: Ioan Bob, cu care — după cum zice Bariț — natura făcuse o grație atît de rară, ca să-l lase în viață aproape un veac întreg. Dar munca lui de un veac și figura lui de prelat cu cărje se va șterge cu totul din amintirea generațiilor târzii, pe când figura lui Șincai cel prigonit din partea a lor se va rămînea în strălucire deplină în toate timpurile. Pentru-că istoria face dreptate și pentru-că prezentul și viitorul stau în cele mai multe cazuri ca dușmani față în față. Cel ce are fericirea de a putea plăcea unuia, cade în cele mai multe cazuri din grația celui alt. Câte exemple nu ni se dau spre întărirea acestui adevăr? Insași viața și munca lui George Șincai ni se înfățișează ca un strălucit exemplu în privința aceasta. Cu toate-că întreaga viața lui a lucrat pentru binele și înflorirea neamului românesc (*pro cultu gentis, proque decore meae*, după cum însuși mărturisește în *Elegia vieții sale*), cu toate, că a fost cel mai stăruitor în munca sa: dispreț și priгонire i-a fost partea în viață. Contimporanii

nu i-au știut prețui calitățile, dar a venit poste-ritatea, care i-a făcut și-i va mai face încă dreptate apretându-i lucrarea în elogioase cuvinte, cum i-a aprețiat-o Cogălniceanu și cum i-a aprețiat-o acum de curând dl Iorga, care zice, că «*Cronica Românilor*» (scrisă de Șincai) este una din cele mai muncite, mai bogate și mai cinstite opere istorice, ce există. E un admirabil repertoriu de isvoare, cu sîrguință adunate și înlănțuite, redându-ne istoria neamului românesc. Acest mare «Apostol» cu toată căl-

dura inimii sale petrece cursul istoriei neamului său și plînge pe ai săi: vecinic apăsați, vecinic înșelați și acoperiți de umilință din partea unor popoare, pe care se ferește a le numi. Dar luând prilej de la ridicarea Moldovenilor împotriva lui Despot, el face să se audă pentru întâia oară cuvîntul de vrajă, care spus de buzele bardului de la 1848 ridică Ardealul în picioare:

«Deșteaptă-te drept aceea, o, iubit neamul meu, și ai minte!»

L.

In fața prăpastiei.

Revino iar...

„ÉGI VILÁGOSSÁG.”

— Pentru dl I. Slavici. —

Sub titlul acesta dl Slavici, distinsul novelist, face teologie și haz. Amândouă pe socoteala noastră.

I-să pare adecă d-sale, că revista noastră este ediția românească a foii «Égi Világosság», organul spirițiștilor din Budapesta.»

Nici mai mult, nici mai puțin! Cine nu crede, poftescă și cetească foia «Tribuna Poporului» dela 12/25 Martie.

Dacă semnatura n'ar fi așa de gravă, am fi rîs. Așa însă trebuie să ne lămurim față de cetitorii nostri, pentru-ca gravitatea semnăturii să nu le precipite judecata.

Domnul Slavici e Cineva — un cineva mare — «noi însă nu...»

Cu toate aceste acusa ce ne-o aduce e absolut falsă — și o respingem cu toată hotărîrea. Ce-am făcut noi la adecă?

Di *Todica* ne-a pus la dispoziție câte-va capitole din o lucrare a d-sale. Articolele conțineau lucruri de psihologie și filosofie spiritistă. I-am publicat în întregime.

Dacă dl Slavici a cetit cu atențiune articolele din chestiune, ar fi aflat că o parte mare din ele conțin fenomene, ce se pot esplica pe cale curat fizică, precum și o mare parte de fenomene aparținătoare psihologiei.

Ne-am gândit atunci: lucruri de natura aceasta s'au publicat foarte puține la noi, și

Nu cunoașterea teoretică a spiritismului o interzice biserica, ci punerea lui în practică. Și ca dl Slavici să se convingă că și noi avem puțină, foarte puțină idee de Sf. Scriptură, îi putem servi cu un citat apropos: «Toate le probați și ce este bun, țineți» (1 Tesal. 5, 21.) ori «Iubiților, să nu credeți la tot spiritul; ci să examinați spiritele, de sunt dela Dzeu, că mulți profeți mincinoși au eșit în lume :» (Ioan 4, 1.)

În ce privește viitoarea mântuire a sufle-

Pe virf de munte.

Impăcare.

fiind o chestie la ordinea zilei, n'ar strica să aibă și publicul nostru idee măcar de ele.

Pe o estindere de 120 pagini (vorbim de numerii din est-an, căci aceștia sunt incriminați) am dat două articole.

Și asta o numește dsa «propagandă spiritistă?»

Poftească dl Slavici și răsfoiască ori-ce revistă străină, d. e. «Uj Idök», cea dintâi revistă ungurească, și va afla foarte mulți articoli cu subiect spiritist.

Poftească și asculte dl Slavici ori-ce curs de teologie dogmatică sau etică (dacă tocmai despre teologie e vorbă!) și se va convinge, că spiritismul se predă per longum et latum.

telor comitetului nostru redacțional (dacă ne-ar îngreuna numai păcatul spiritismului de care d-sa ne acasă), dl Slavici poate fi absolut liniștit, căci n'am scris o singură iotă pe tema spiritismului. Singur față de dl Todica — care nu aparține comitetului — poate avea dl Slavici oare-cari cuvioase îndoeli...

Poftească dl Slavici și dovedească că spiritismul este un punct de forță al programului nostru; poftească și ne arete că am lucrat sistematic, pentru răspândirea și popularizarea spiritismului și — ne plecăm.

Așa însă grava d-sale acasă rămâne cu totul inofensivă pentru noi.

Ce e mai dureros în toată afacerea, e că dl Slavicî, după chiar articolul d-sale judecând, pare a fi preocupat față de noi. D-sa ne presupunea spiritiști înainte de a fi cetit un șir măcar din revista noastră. «Am stat dar pe gânduri — scrie d-sa — când mi-a căzut în mână primul număr din «*Lucaféru*» din Budapesta. Văzând steaua luminoasă, pe care editorii au pus-o în fruntea femeii de pe copertă, îmi era par'că un spirit neastîmpărat îmi șoptia la ureche: Aceasta e edițiunea românească a foii «Égi Világosság», organul spiritiștilor din Budapesta.»

Când dlu Slavicî îi șoptesc spiritele la ureche astfel de nostimade înainte de a fi văzut măcar un șir din revistă, nu ne mirăm, de concluziile la cari a ajuns!

Dacă tocmai de spiritism îi ardea d-sale, să-l fi combătut pe dl Hășdău!

S'au, revenind la foile și revistele de din-

coace, de ce nu a criticat d-sa lunga serie de articole spiritiste, ce apărea cu câți-va ani înainte în «*Familia*», cu semnatura I. Ieșeanu?

De ce nu a combătut «*Gazeta Transilvaniei*», în a cărei coloane au apărut sincronic cu «*Lucaféru*» diferite articole ale d-lui Todică?

De ce?

Pentru-că decât toți aceștia noi eram — cei mai mici, *minimi gentium*. Dacă dlu Slavicî îi convine lucrul acesta, n'avem nimic împotriva...

Recunoștem micimea noastră, accentuând chiar cu aceasta ocazie respectul nostru adînc față de înainte-mergătorii literaturii noastre.

Acest respect însă nu ne înduplecă nici de cum să primim cu ochii plecați ori-ce acuse nebasate — ori din ce înălțime olimpică ar veni ele!

Al. Ciura.

CRONICĂ.

În Nrul 5. al revistei noastre anunșasem că Il. Sa dl Alexandru Mocsonyi a donat 25 de exemplare din *Cartea de Aur* (vol. II.) pentru a se distribui între studenții universitari din capitală. Cei împărțâșiți de acest dar, au trimis distinsului binefăcător următoarea adresă de mulțumire:

Ilustritatea Voastră!

Când v'ați decis a distribui între universitarii români din capitală 25 exemplare din «*Cartea de Aur*» (vol. II), ați manifestat de nou și într'o nouă formă dragostea și îngrijirea părintească ce ați păstrat-o totdeauna pentru tinerimea română, ca cel mai generos protector al ei.

Noi, cari am avut fericirea să fim împărțâșiți de acest dar al Ilustrității Voastre, înțelegem pe deplin rostul acestei donațiuni și simțim, că însemnătatea ei este cu mult mai mare de cum s'ar părea la prima vedere.

Prin acest act de dărnicie ați țintit de sigur la aceea, ca — punându-ne în mână atâtea pagini cuprinzătoare de mari aventuri naționale, — să puneți temeiul dragostei noastre pentru neam, să ne lărgiți orizontul culturii naționale

și să ne îndreptați atențiunea către acei înaintași ai noștri, cari în luptele lor politice de acum 40 de ani au dezvoltat mare și admirabilă stăruință pentru câștigarea drepturilor noastre naționale.

Așa credem, că pentru acest dar al Ilustrității Voastre nu vom putea fi mulțămitori într'alt chip mai demn, decât cetînd cu diligență și dragoste acea mulțime de pagini bogate și silindu-ne a scoate din ele înțelepte învățături pentru viitor și principii cari să ne călăuzească în vieța publică.

Cetînd istoria neamului nostru, ne vom face educațiunea națională, de care școala străină ne-a lipsit. Drept dascăli ne vor servi acei oameni mari, a căror amintire împodobește paginile istoriei naționale și ale căror exemple de perseveranță și de abnegațiune vor fi pentru generațiunile viitoare tot atâtea puternice îndemnuri la fapte.

Rugându-vă să primiți espresiunea sentimentului nostru de profundă grațitudine și recunoștință națională, semnăm: Budapesta, 28 Februarie 1903. (Urmează subscrierile).

* * *

Viața agitată. Trăim vremuri războinice! Chiote asurzitoare împotriva celor deli putere!

demonstrații, meetinguri se țin lanț dela 15 Martie încoace. In această atmosferă de răsvrătire nici tinerimea universitară n'a putut rămânea plainică. S'a apucat de harță cu polițaii, până-ce s'au pomenit vr'o câți-va cu capetele sparte și cu spetele deșelate. Că polițaii is mulți și Doamne păzește de sabie — că te taie, nu glumă. Așa s'a vestit apoi Sâmbătă (21 Martie) dimineața, că 2 universitari, răniți de săbiile polițiștilor, ar fi murit. Vestea aceasta îndată a electrisat întreaga tinerime universitară. Deja pe la 9 oare un convoiu de vre-o 5—6000 de universitari, în frunte cu două flamuri negre, înaintă în pași de doliu dela universitate spre casa țerii, să protesteze împotriva sistemului de a governa o țară prin jandarmi și polițai. Studenții, nedându-li-să satisfacția cerută, au continuat și continuă mai departe cu demonstrațiile, din care pricină porțile universității stau azi încuiate și pe toți ne amenință spulberarea în vânt a unui semestru din vieța noastră de universitari. Dar numai ne amenință. Și cu amenințări de acestea s'a cam dedat universitarul doritor de sgomot, de chiote și de bravuri studențești. De aceca la amenințare răspunde cinic:

Et alios vidi ventos!

* * *

April. Pare-că ved strălucind ochisorii de ververă a nnei abonente frumoase... (toate abonentele sunt frumoase), și ved zimbete și ved lacrimi și mânie aprinsă și sărutările împăcării le ved... April! April! Ved dragoste la horă și trageri din ochiu și cosițe galbene în vânt și Sanda acolo-î cu făptura de păpădie și ochii de vulpe și Mitru-i acolo și chiote Mitru și-o învirte pe Sanda și Sanda-i cu toane și ride și ride... dar iacă-tă-l vine Ion Buzdugan... Te ține-acum Mitre... să face bătaie!... April! April!... Un flutur răsare și-o rândunică ved, ved două, ved trei... și doi trandafiri și zece nădejdi și un abonent... April! April!

CĂRȚI ȘI REVISTE.

Am primit la Redacție:

Nr. 10 din *Sămănătorul*. Cuprinsul: M. Eminescu — Replică. Blonda (poesii). Z. Birsan: Florica (schiță). St. O. Iosif: — Spre primăvară (poesie). Ioan Scurtu: Din copilăria lui Eminescu (studiu). D. Anghel: Cântecul

cul semințelor (motive populare). Traduceri din Verlaine: In codru — Nu este așa — de D. Anghel și St. O. Iosif: Natalia Negru: Ce dor mai am acum (poesie). Informațiuni literare și artistice ș. a.

Cuprinsul bogat, precum și numele scriitorilor grupați în jurul acestei reviste — ar trebui să îndemne pe mai mulți Ardeleni de ai noștri, să țină la casa lor o foaie literară scrisă bine și frumos, ca *Sămănătorul*.

* * *

Din istoria școalelor noastre. *Vinčențiu Babeș* ca director districtual de *George Joandrea*, învățător, o broșurică de 32 pagini, prin care autorul promite a începe o serie mai lungă de contribuții la istoria școalelor românești din secolul trecut.

* * *

Raportul anual al societății de lectură *Petru Maior* pe anul administrativ 1901—1902. Budapesta 1902. 80 56 pag. Deși unele părți, mai ales raportul secretarului denotă multă neglijență și superficialitate, în întregimea sa raportul se presintă totuși destul de bine. In partea generală dl Ioan Lăpădat, președintele din anul trecut al societății, într'o espunere amplă și pragmatică ne dă icoana unui an din vieța societății «Petru Maior.» Aflăm, că anul trecut s'a stăruit mai mult pentru partea literară decât pentru cea administrativă, ceea-ce de altfel se poate vedea și din raportul comisiei literare.

Fiid vorba aci de societatea «Petru Maior», ținem să amintim, că anul acesta s'a silit a urma sfaturilor cuprinse în acest raport. Pe lângă ședințele literare s'au mai ținut și conferințe așa d. e. Duminecă în 22 Mart. dl *Ioan F. Negruțiu* a ținut o conferință despre *Poduril: catenare*, stăruind în deosebi să esplice toate lucrările, câte s'au făcut și se mai fac și acum la vestitul pod construit între Buda și Pesta. Conferința aceasta având interesul actualității locale, a fost ascultată de mulți și cu plăcere.

In momentul din urmă am primit la redacție și cei 4 numeri apăruți până acum din escelenta revistă: *Ilustrațiunea Română*, totodată și poemul dramatic: *Eglé* de dl *Ludovic Daus* — operă premiată de Academia Română — Vom reveni.

REDAȚIONAL.

Aducem la cunoștința on. cetitorii următoarelor mici schimbări făcute la redacția revistei noastre.

Dl *Aurel P. Bănuțiu*, ne mai putând purta și pe viitor sarcina de editor, din cauza unor afaceri private ale dsale, a fost absolvat din acest post, împreună cu multe greutăți.

Din comitetul redacțional s'au retras de bună voe dnii: *Sebastian Stanca*, *Dionisie Stoica* și *George Zăria*.

Mulțumim tovarășilor noștri de muncă pentru sprijinul ce ni l-au dat, îndeosebi dlui *A. P. Bănuțiu*, căruia îi revine meritul de inițiator. Dnul *Bănuțiu* a riscat obolul său pentru întemeierea revistei *Luceafărul*; risic atât de laudabil, care ar putea servi de bună pildă

tuturor oamenilor noștri cărora nu le cade greu a-și aduce aminte că au inimă românească și generoasă.

* * *

Totodată anunțăm, cu deosebită plăcere, prețioasa colaborare a dnilor: **Ștefan O. Iosif, Vasile Goldiș, Dr. Sextil Pușcariu, Sever Secula, Zaharie Bârsan și Vasile Pârvan.**

POȘTA REDACȚIEI.

Alfa. Cele trei scrisori — în partea descriptivă în deosebire sunt frumoșele — au însă două greșeli: le lipsește aproape cu desăvârșire *acțiunea* și sună prea a caracter local. Poate altele! Salutare!

Primul bal e o schiță destul de acceptabilă, dacă o considerăm ca primul debut al unui *schitograf*, ce va să fie.

Saphir. D-le Saphir, te-ai făcut chiar prea-prea. Comparațiile d-tale se par de tot îndrăznețe chiar și pentru Posta Redacției. Dar fiind-că îți place totdeauna a te avânta, înțelegem, că dela comparația cu comitetul național trebuia să ajungi unde-va mai sus. Și suzul acela era să fie chiar cerul.

Maî pe sus de toate 'n lume
Este chipul tîu cuminte,
Cum în ceruri, între îngerî,
Dumnezeu e *președinte!*

Ori:

Uite par-'că-ți vîd icoana
Chipul tîu senin și mistic
Pe obrazul stîng, frumoaso,
Porți un semn *caracteristic.*

Adecă așa? Semnele caracteristice pare-ni-se au o rubrică specială în pasapoartele iscălite de notaru din satul frumoasei d-tale, dar în poezie?...

Sinceră. Să vede, că te-a răpît pilda lui Nic. Otavă cu «frunzele cele lungi și late.» Sinceritatea d-tale, în ori-ce cas, e foarte laudabilă, dar maî puțin poetică:

Foaie verde iasomie
De-un student imî place mie,
Student în filosofie,
Că-i maî om de omenie —

Ori de va fi maî deștept
Vre-un student cuminte 'n drept
Eu și pe acela-l aștept. (Și pe acesta? Red.)

Dar tot maî bine-aș vrea să-mî vină
Un doctor în medicină —
Foaie verde de sulfînă.

Așa maî zicem și noi. Un doctor în medicină, tot maî bine-ar fi să-ți vină. Pagubă, că n'avem la redacție nici unul de soiul acesta, că ți l-am rambursa imediat, ca să-ți țină de urit...

L-am întrebat și pe Nic. Otavă, dar n'a zis nimic!

Th. A. B. inv. Bistrița. Primit. În nrile viitoare.
A. Forg. Viena (?) Vom alege. Maî trimiteți-ne.
Augustin R. Cluj. Așteptați scrisoarea.
Dela Olt. Vom alege.

Un neretourist. De acord: «Trăiască bietul țeran român huiduit de huni și de tătari prin sate și prin munți.» Jos «ștelnițele!»

După-cum vezi iubite cetitor maî toată vorba dtale o întâi im și cu cuvîntul nostru: Jos «hunii și tătarii!...»

Decât ne-ai cam întristat cu părerile d-tale «binevoitoare» despre rînduiala graiului românesc. În treaba asta era să ne întristăm foarte, dar eată că vine, redactorul, (știi dta ăl cu pricina) — o bunătate de om blînd, zice: Tăceți, «să nu fie cu supărare!»

— De ce?

— Sunt două neamuri de infalibili. Papa dela Roma și abonenții.

— Carî și-au achitat abonamentul — adause editorul (ăsta-i maî hătru.)

Să fim *sănătoși* și să ne iertăm reciproc «păcatele.»

Errata.

În poesia «Am plîns» strofa 3, șirul 4, în loc de *în trandafirul din fereastră* e a să citi: *în păhărelul din fereastră!*

În novela «*Invinsă*» pag. 117 coloana a doua șirul 11 din sus în loc de *vietei* să se citească: *vieții.*

Șef-redactor:

ALEXANDRU CIURA.

Red.-resp.

OCTAVIAN GOGĂ.

EDITURA REDACȚIEI.

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

STRADA ZÖLDFA 11. III. 23.

A P A R E:

În 1 și 15 a fiecărei luni, după
stil nou.

Prețul unui exemplar 45 bani.

În România 60 bani.

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 10 cor., pe jumătate
de an 5 cor.

Pentru străinătate 1 an 15 franci

AVIS! Sunt rugate On. Redacțiunii a ziarelor și revistelor ce primim, precum și st. colaboratori de-a ne espeda totul la redacție, care și-a schimbat localitatea: Bpesta IV., Zöldfa-u. 11. III. 23.

AVIS. Pentru a se evita în viitor ori-ce neregularități la expediția „Luceafărului“, onorații cetitori sunt rugați a ne comunica **adresa exactă.**

Redacția și administrația revistei „Luceafărul“ Buda-
pesta Zöldfa-u. 11, III 23.